

Отже, проблематика кваліфікації незакінчених кримінальних правопорушень є завжди актуальною, але система правосуддя в Україні намагається вирішувати проблемні питання з урахуванням усіх законодавчих норм.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 17 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 03.12.2025).
2. Вартилецька Інна Анатоліївна. Проєкт Кримінального кодексу України: необхідність, доцільність, обґрунтованість зміни порядку призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення. Редакційна колегія, 2021, 40.
3. Гродецький Юрій Васильович. Загальні правила кваліфікації кримінального правопорушення з урахуванням його стадій. Вісник асоціації кримінального права України, 2021, 2.16: 310-325.
4. Постанова Верховного суду України у справі № 202/5869/15 (провадження № 51-727км20). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90228539> .
5. Судова влада України. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/972165/> (дата звернення: 03.12.2025).

DOI 10.70286/ISU-07.01.2026.006

НАЯВНІ НЕУЗГОДЖЕНОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО УНОРМУВАННЯ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ВИКОНАННЯ ДОРОЖНЬОЇ КАРТИ З ПИТАНЬ ВЕРХОВНСТВА ПРАВА

Шамара Олександр Володимирович

доктор філософії у галузі права,

старший дослідник, доцент,

головний науковий співробітник,

Київський інститут Національної гвардії України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0571-0437>

Дорожньою картою з питань верховенства права «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 року №475-р., у пункті 4.3 Боротьба з організованою злочинністю (загальні засади боротьби з організованою злочинністю) Дорожньої карти з питань верховенства права передбачено:

- розробка та прийняття закону про органи правопорядку, яким передбачено: визначити систему органів правопорядку; уніфікацію засад їх

організації та функціонування, основні критерії розмежування їх компетенції та напрями діяльності; закріплення в їх діяльності принципів доброчесності, гендерної рівності та недискримінації; розбудову їх аналітичних спроможностей (кримінальний аналіз, ІЛР модель); закріплення їх інституційної незалежності, належного рівня фінансового та матеріально технічного забезпечення; встановлення гарантій соціально-правового захисту працівників органів правопорядку; форми міжвідомчої взаємодії та координації між органами правопорядку та прокуратури, в тому числі інформаційної, а також взаємодії з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування;

- розроблення та прийняття Верховною Радою України закону «Про Службу безпеки України» з метою запровадження гнучкої організаційної структури Служби безпеки України з урахуванням змін у безпековому середовищі; приведення завдань та повноважень Служби безпеки України до обсягу, необхідного для належного виконання завдань та функцій, зосереджених на контррозвідці, боротьбі з тероризмом, кібербезпеці та захисті державної таємниці, а також виявлення, попередження та розслідування відповідних правопорушень;

- розроблення та прийняття законів щодо розвитку та підтримки на належному рівні контррозвідувальних спроможностей Служби безпеки України, здатних позбавити противника можливості здійснювати терористичну, шпигунську, диверсійну, саботажну та організовану злочинну діяльність проти України та проти партнерів і союзників;

- проведення огляду повноважень Служби безпеки України, визначених законами України, з метою зосередження її мандату на забезпеченні національної безпеки України; проведення із залученням міжнародних експертів аналізу відповідного законодавства, що регулює діяльність національних служб безпеки в країнах-членах ЄС та НАТО, з метою подальшого розвитку спроможностей Служби безпеки України відповідно до національних інтересів та з урахуванням найкращих практик країн-партнерів [1].

Законом України «Про розвідку» визначено правові та організаційні засади функціонування розвідки, а також надано визначення понять:

- розвідувальна діяльність – система розвідувальних заходів, що здійснюються розвідувальними органами України для виконання покладених на ці органи завдань та здійснення визначених цим Законом функцій;

- розвідувальний захід – комплекс дій та рішень розвідувального органу та/або у випадках, визначених цим Законом, іншого суб'єкта розвідувального співтовариства із застосуванням методів, сил і засобів розвідки [2].

Статтею 14 (Розвідувальні заходи) Закону України «Про розвідку» у частині першій визначено, що розвідувальні органи для виконання завдань та здійснення функцій, передбачених Законом України «Про розвідку», здійснюють розвідувальні заходи за межами України та мають право здійснювати розвідувальні заходи з території України, якщо вони пов'язані із здійсненням розвідувальної діяльності за межами України або спрямовані на отримання розвідувальної інформації, що має джерело походження за межами України.

Частина друга статті 14 Закону України «Про розвідку» порядок організації і проведення розвідувальних заходів визначається розвідувальними органами. Тобто, зазначена норма Закону України «Про розвідку» передбачає здійснення розвідувальних заходів виключно розвідувальними органами України, які і визначають порядок їх проведення та організації, інші органи, у тому числі, з числа суб'єктів розвідувального співтовариства стаття 14 Закону України «Про розвідку» не передбачає проведення ними розвідувальних заходів.

Статтею 4 (Розвідувальне співтовариство) Закону України «Про розвідку» визначено вичерпний перелік суб'єктів розвідувального співтовариства, а саме координаційний орган з питань розвідки; розвідувальні органи, визначені Законом України «Про розвідку»; Служба безпеки України.

Частиною третьою статті 4 Закону України «Про розвідку» визначено додаткові повноваження Служби безпеки України не притаманні контррозвідувальному органу, зокрема Законом України «Про розвідку» визначено, що «Оперативні підрозділи Центрального управління Служби безпеки України, що здійснюють контррозвідувальну діяльність, відповідно до цього Закону можуть проводити розвідувальні заходи з метою отримання інформації в інтересах контррозвідки.» [2].

Аналіз Розділ IV (Повноваження Служби безпеки України) Закону України «Про Службу безпеки України» також свідчить про те, що державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України не містить положення де б було визначено, що Служба безпеки України відповідно до своїх основних завдань зобов'язана (стаття 24) чи Службі безпеки України, її органам і співробітникам для виконання покладених на них обов'язків надається право (стаття 25) здійснювати розвідувальні заходи з надання інформації в інтересах контррозвідки [3].

Не звертаючи увагу на те яким чином виписано частину другу статті 5 Закону України «Про розвідку», де визначено, що «Здійснення розвідувальної діяльності іншими, ніж передбачені цією статтею, державними органами, військовими формуваннями, підприємствами, установами, організаціями будь-якої форми власності або фізичними особами забороняється, крім проведення розвідувальних заходів та здійснення спеціальної розвідки іншими суб'єктами розвідувального співтовариства у випадках, передбачених цим Законом.» [2], де по суті визначено пряму заборону здійснення розвідувальної діяльності окрім розвідувальних органів (Служба зовнішньої розвідки України; розвідувальний орган Міністерства оборони України; розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону) надається право Службі безпеки України проведення розвідувальних заходів та здійснення спеціальних розвідок.

Натомість залишається правовою невизначеністю, безпосередньо зміст поняття «здійснення спеціальної розвідки», Закон України «Про розвідку» не надає правового тлумачення. Служба безпеки України по суті не маючи статусу розвідувального органу наділяється правом здійснювати розвідувальну діяльність шляхом здійснення розвідувальних заходів з надання інформації в

інтересах контррозвідки. У цьому зв'язку слід повторно повернутися до законодавчого визначення поняття «розвідувальний захід» наведеного вище – комплекс дій та рішень розвідувального органу та/або у випадках, визначених Законом України «Про розвідку», іншого суб'єкта розвідувального співтовариства із застосуванням методів, сил і засобів розвідки. Виходячи з такого тлумачення поняття «розвідувальний захід», таку діяльність може вести суб'єкта розвідувального співтовариства – координаційний орган з питань розвідки.

Визначення поняття «розвідувальна діяльність», яке надає Закон України «Про розвідку» чітко без виключень визначає що це система розвідувальних заходів, що здійснюються розвідувальними органами України для виконання покладених на ці органи завдань та здійснення визначених Законом України «Про розвідку» функцій. Зазначене визначення поняття «розвідувальна діяльність» не передбачає здійснення розвідувальної діяльності суб'єктами розвідувального співтовариства, а виключно розвідувальними органами (Служба зовнішньої розвідки України; розвідувальний орган Міністерства оборони України; розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону).

Служба безпеки України не є розвідувальним органом, тож не може за таким визначенням здійснювати розвідувальну діяльність, навіть за умови здійснення розвідувальних заходів з надання інформації в інтересах контррозвідки, оскільки розвідувальний захід є частиною розвідувальної діяльності, яку за визначенням наведеним у статті 1 Закону України «Про розвідку» можуть здійснювати виключно розвідувальні органи.

Слід констатувати, що розвідувальну діяльність повинні здійснювати виключно розвідувальні органи України, у тому числі здійснення розвідувальних заходів з надання інформації в інтересах контррозвідки за офіційним запитом уповноваженого органу державної влади у сфері контррозвідувальної діяльності.

Крім того, відповідно до статті 5 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» Служба безпеки України є спеціально уповноваженим органом державної влади у сфері контррозвідувальної діяльності [4]. Закон України «Про контррозвідувальну діяльність» визначає контррозвідувальну діяльність, як спеціальний вид діяльності у сфері забезпечення державної безпеки, яка здійснюється з використанням системи контррозвідувальних, пошукових, режимних, адміністративно-правових заходів, спрямованих на попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам безпеці України, розвідувальним, терористичним та іншим протиправним посяганням спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на інтереси України. Метою контррозвідувальної діяльності є попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам безпеці України, припинення розвідувальних, терористичних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на державну безпеку України, усунення умов, що їм сприяють, та причин їх виникнення.

У цьому зв'язку доцільно згадати Указ Президента України від 23 липня 2025 року №544 яким затверджено заходи для скорочення бюрократичних процедур та проведення негайного аудиту державних видатків, з метою більш раціонального використання державних коштів та максимального спрямування державних ресурсів для захисту незалежності України та посилення її обороноздатності в умовах правового режиму воєнного стану [5]. Зокрема, Кабінету Міністрів України надано доручення забезпечити відповідно до повноважень та з урахуванням загроз національній безпеці проведення аналізу інституційної та функціональної спроможності органів державної влади в інтересах національної безпеки та оборони України і вжити за результатами аналізу заходів, спрямованих насамперед на недопущення дублювання ними повноважень, виконання невласливих функцій і неефективного використання кадрового та бюджетних ресурсів.

Слід звернути увагу на те, що відповідно до статті 11 Закону України «Про розвідку» загальне керівництво розвідувальними органами держави здійснює Президент України, а відповідно до статті 1 Закону України «Про Службу безпеки України» Служба безпеки України підпорядкована Президенту України.

Згідно з Положенням «Про Офіс Президента України», затвердженого Указом Президента України від 25 червня 2019 року №436/2019, Офіс Президента України є постійно діючим допоміжним органом, утвореним Президентом України відповідно до пункту 28 частини першої статті 106 Конституції України. Основними завданнями Офісу Президента України є організаційне, правове, консультативне, інформаційне, експертно-аналітичне та інше забезпечення здійснення Президентом України визначених Конституцією України повноважень. Згідно з підпунктом 6 пункту 4 Положення Офіс Президента України відповідно до покладених на нього завдань, серед іншого, забезпечує підготовку проектів законів, що вносяться Президентом України до Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи; готує пропозиції щодо визначення Президентом України законопроектів як невідкладних для позачергового розгляду Верховною Радою України.

Приймаючи до уваги наведене вище, існує необхідність внесення відповідних змін до Закону України «Про розвідку», в рамках виконання положень Указу Президента України від 23 липня 2025 року №544 та Дорожньої карти з питань Верховенства права шляхом приведення завдань та повноважень Служби безпеки України до обсягу, необхідного для належного виконання завдань та функцій, зосереджених на контррозвідці, боротьбі з тероризмом, кібербезпеці та захисті державної таємниці, а також виявлення, попередження та розслідування відповідних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС». розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 № 475-р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 06.01.2026).

2. Про розвідку : Закон України від 17 вересня 2020 року № 912-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/912-20#Text> (дата звернення: 06.01.2026).

3. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 року № 2229-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 07.01.2026).

4. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26 грудня 2002 року № 374-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text> (дата звернення: 07.01.2026).

5. Про заходи для скорочення бюрократичних процедур та проведення негайного аудиту державних видатків: Указ Президента від 23.07.2025р. №544/2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/544/2025#Text> (дата звернення: 06.01.2026).